

กรมควบคุมโรค
Department of Disease Control

องค์ความรู้ด้านวัคซีน ที่เกี่ยวข้องกับโรค ที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีน

กองโรคติดต่อทั่วไป
กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

คำนำ

ตามที่กรมควบคุมโรค ได้ดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข โดยการดำเนินงานให้วัคซีนในประเทศไทย สำหรับการป้องกันควบคุมโรคที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีนในประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มเด็กเล็ก เด็กนักเรียน และในกลุ่มผู้ใหญ่ เพื่อการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคให้กลุ่มเป้าหมายได้รับวัคซีน เป็นการป้องกันโรคลดการป่วยที่รุนแรงและลดการเสียชีวิตในประชากรกลุ่มเป้าหมาย แต่ด้วยสถานการณ์การระบาดของโควิด 19 ตั้งแต่ปี 2562 ซึ่งกว่า 3 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการระบาดของโควิด 19 ส่งผลต่อการให้บริการวัคซีนตามแผนงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคในเด็กอายุ 0-5 ปี กลุ่มนักเรียน ซึ่งพบว่าโดยในปี 2563 และ 2564 พบว่ามีแนวโน้มความครอบคลุมการได้รับวัคซีนลดลง และในปี 2565 การได้รับวัคซีนภาพรวมแต่ละชนิดส่วนใหญ่มีความครอบคลุมต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนด หรือแม้กระทั่งในผู้ใหญ่ เช่น การได้รับวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ในประชาชนกลุ่มเสี่ยงลดลง เป็นต้น ซึ่งหากประชาชนกลุ่มเสี่ยงโรคที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีนมีความครอบคลุมการได้รับวัคซีนต่ำกว่าค่าเป้าหมายดังกล่าว อาจทำให้เกิดการระบาดของโรคที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีนในวงกว้างได้ อีกทั้งในกลุ่มเสี่ยงอาจเสี่ยงต่อการป่วยรุนแรงหรือการเสียชีวิตจากภาวะแทรกซ้อนของโรคได้

ดังนั้น กรมควบคุมโรค จึงได้จัดทำองค์ความรู้ด้านวัคซีนที่เกี่ยวข้องกับโรคที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีน ให้ความรู้แก่บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข เพื่อนำความรู้ใช้สำหรับการประชาสัมพันธ์หรือการสื่อสาร และให้คำแนะนำกับประชาชนกลุ่มเป้าหมายทั้งในเด็กเล็ก เด็กนักเรียน ผู้ใหญ่ รวมทั้งประชาชนกลุ่มเสี่ยงต่อโรคที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีน ให้มีความรู้และเห็นความสำคัญกับการฉีดวัคซีน นำไปสู่การเข้ารับการฉีดวัคซีนตามแผนงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคครบถ้วนตามเกณฑ์ให้ครอบคลุมเกิดประสิทธิผลสูงสุดในการป้องกันควบคุมโรคที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีนสูงสุดต่อไป

กรกฎาคม 2566

กองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค

องค์ความรู้ด้านวัคซีนที่เกี่ยวข้องกับโรคที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีน

การดำเนินงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคในประเทศไทย โดยการฉีดวัคซีนสำหรับการป้องกันควบคุมโรคที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีนในประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มเด็กเล็ก เด็กนักเรียน และในกลุ่มผู้ใหญ่ เพื่อการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคให้กลุ่มเป้าหมายได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์ เพื่อการป้องกันโรค ลดการป่วยที่รุนแรง และลดการเสียชีวิต ซึ่งวัคซีนที่กลุ่มเป้าหมายได้รับวัคซีนตามแผนงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคของกระทรวงสาธารณสุขสามารถแบ่งกลุ่มการได้รับวัคซีน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 วัคซีนพื้นฐานสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน ในแผนงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค

1.1 วัคซีนป้องกันวัณโรค (BCG)

1.2 วัคซีนป้องกันโรคไวรัสตับอักเสบบี (HB)

1.3 วัคซีนป้องกันโรคโปลิโอชนิดรับประทาน (OPV)

1.4 วัคซีนรวมป้องกันโรคหัด-คางทูม-หัดเยอรมัน (MMR)

1.5 วัคซีนป้องกันโรคคอตีบ-ไอกรนชนิดทั้งเซลล์-บาดทะยัก-ตับอักเสบบี-ฮิบ (DTwP-HB-Hib)

1.6 วัคซีนป้องกันโรคคอตีบ-ไอกรนชนิดทั้งเซลล์-บาดทะยัก (DTwP)

1.7 วัคซีนป้องกันโรคไข้มองอักเสบเฉียบพลันเชื้อเป็นอ่อนฤทธิ์ (LAJE)

1.8 วัคซีนป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโรตา (ROTA)

กลุ่มที่ 2 วัคซีนพื้นฐานสำหรับเด็กวัยเรียน ในแผนงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค

2.1 วัคซีนป้องกันโรคคอตีบ-บาดทะยัก (dT)

2.2 วัคซีนป้องกันมะเร็งปากมดลูกจากเชื้อเอชพีวี (HPV)

กลุ่มที่ 3 วัคซีนในการรณรงค์ประจำปี

วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ (Influenza)

กลุ่มที่ 1 วัคซีนพื้นฐานสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน ในแผนงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค

1.1 วัคซีนป้องกันวัณโรค (BCG)

วัคซีนป้องกันวัณโรค หรือวัคซีนบีซีจี (Bacillus Calmette-Guerin (BCG) vaccine)

วัณโรค คืออะไร

- เกิดจากเชื้อมัยโคแบคทีเรีย
- ติดต่อจากคนสู่คน เมื่อผู้ป่วยไอ จาม หรือตะโกน

คุณสมบัติวัคซีน

- ผลิตจากเชื้อมัยโคแบคทีเรียสายพันธุ์พิเศษที่ทำให้อ่อนฤทธิ์จนไม่สามารถก่อโรคได้
- ป้องกันวัณโรคชนิดรุนแรงได้เป็นส่วนใหญ่ แต่ป้องกันวัณโรคปอดได้เพียงร้อยละ 50

ฉีดวัคซีนอย่างไร

- ฉีดครั้งเดียวเข้าในผิวหนังเมื่อแรกเกิด

บุคคลที่ไม่ควรได้รับวัคซีน

- การกมีภาวะภูมิคุ้มกันบกพร่องชนิดรุนแรง
- ผู้ป่วยเอดส์

อาการข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้น หลังรับวัคซีน

- ประมาณ 2-3 สัปดาห์แรกมีรอยบวมแดงบริเวณที่ฉีด บางรายอาจมีต่อมน้ำเหลืองโตใกล้กับบริเวณที่ฉีด โดยเฉพาะรักแร้ และไหปลาร้า
- อาการแพ้รุนแรง เช่น แผลที่เกิดจากการฉีดอักเสบมาก หรือต่อมน้ำเหลืองใกล้กับบริเวณที่ฉีดอักเสบ บวม แดง หรือเป็นฝี

ข้อควรปฏิบัติ

- หากเกิดแผล ใช้สำลีสะอาดชุบน้ำต้มสุกที่เย็นแล้ว เช็ดรอบๆ บริเวณแผลและซับน้ำให้แห้ง
- ควรเก็บสมุดบันทึกการรับวัคซีนไว้ตลอดไป
- หากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับวัคซีนควรปรึกษาแพทย์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

ที่มา : กองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

1.2 วัคซีนป้องกันโรคไวรัสตับอักเสบบี (HB)

วัคซีนป้องกันโรคไวรัสตับอักเสบบี (Hepatitis B vaccine)

โรคไวรัสตับอักเสบบี คืออะไร

- สาเหตุทำให้เกิดโรคตับอักเสบบี อาหารเจียบพล้น มักมีไข่ ปวดท้อง เบื่ออาหาร คลื่นไส้ อาเจียน ตัวเหลือง ตาเหลือง ปัสสาวะสีเข้มขึ้น
- อาจทำให้เป็นโรคตับอักเสบบีเรื้อรัง โรคตับแข็ง มะเร็งตับ และเสียชีวิตได้ ผู้ป่วยสามารถแพร่เชื้อได้ถึงแม้ไม่มีอาการ
- ติดต่อได้ทางเลือด ผลิตภัณฑ์ของเลือด เพศสัมพันธ์ สารคัดหลั่ง และจากมารดาที่เป็นพาหะสู่ทารกได้

คุณสมบัติวัคซีน

- ทำจากโปรตีนผิวของเชื้อไวรัสตับอักเสบบี มีความปลอดภัยและสามารถป้องกันโรคได้ดี

บุคคลที่ไม่ควรได้รับวัคซีน

- ผู้ที่เคยมีปฏิกิริยาแพ้รุนแรงต่อวัคซีนนี้
- มีไข้ ควรเลื่อนการรับวัคซีนออกไปก่อน

ฉีดวัคซีนอย่างไร

- ฉีดเมื่อแรกเกิด และได้รับเป็นวัคซีนรวม คอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน-ตับอักเสบบี และฮิบ เมื่ออายุประมาณ 2, 4 และ 6 เดือน
- ฉีดผู้ใหญ่ที่ยังไม่ติดเชื้อ และยังไม่มียูนิคุมกัน โดยเฉพาะหากมีความเสี่ยงสูงต่อการติดเชื้อ ควรฉีดทันทีที่มีโอกาส

อาการข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นหลังรับวัคซีน

- ปวด บวมบริเวณที่ฉีด หรือมีไข้ต่ำๆ เริ่มมีอาการ 3-4 ชั่วโมงหลังฉีด และเป็นไม่เกิน 24 ชั่วโมง
- อาการแพ้รุนแรง ได้แก่ มีผื่นทั้งตัว หน้าบวม คอบวม หายใจลำบาก ใจสั่น วิงเวียนหรืออ่อนแรง

ข้อควรปฏิบัติ

- พักสังเกตอาการ 30 นาทีหลังฉีดวัคซีน ณ สถานที่รับบริการ และควรสังเกตอาการต่อที่บ้าน
- หากมีอาการข้างเคียงหลังจากได้รับวัคซีนควรแจ้งแพทย์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขก่อนรับวัคซีนครั้งต่อไป
- หากปวด บวม บริเวณที่ฉีดให้ประคบด้วยผ้าเย็น และหากมีไข้ให้รับประทานยาลดไข้
- หากรับวัคซีนแล้วมีอาการแพ้รุนแรงควรรีบพบแพทย์ หรือโทร 1669
- ควรรับวัคซีนตามกำหนดและเก็บสมุดบันทึกการรับวัคซีนไว้ตลอดไป
- หากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับวัคซีนควรปรึกษาแพทย์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

ที่มา : กองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

1.3 วัคซีนป้องกันโรคโปลิโอชนิดรับประทาน (OPV)

วัคซีนป้องกันโรคโปลิโอ

โรคโปลิโอ คืออะไร

โปลิโอ เกิดจากเชื้อไวรัสโปลิโอ ติดต่อจากการรับประทานอาหารหรือน้ำดื่มที่ปนเปื้อนเชื้อ เด็กที่เป็นโปลิโอจะมีแขนขาอ่อนแรงเฉียบพลัน และพิการตลอดชีวิต แม้ว่าประเทศไทยจะไม่มีโรคโปลิโอมานานแล้ว แต่ยังมีความเสี่ยงที่จะกลับมาระบาดได้อีก

คุณสมบัติวัคซีน

วัคซีนป้องกันโรคโปลิโอประสิทธิภาพสูง มี 2 ชนิดคือ

- ชนิดรับประทาน มี 2 สายพันธุ์ ทำจากเชื้อมีชีวิตที่ทำให้อ่อนฤทธิ์
- ชนิดฉีด มี 3 สายพันธุ์ ทำจากเชื้อตาย มีทั้งแบบ ฉีดแยกเข็ม และแบบรวมกับวัคซีนรวมป้องกันโรคคอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน

รับวัคซีนอย่างไร

วัคซีนโปลิโอชนิดฉีด (IPV) จำนวน 2 เข็ม	วัคซีนโปลิโอชนิดรับประทาน (OPV) จำนวน 3 ครั้ง
	
ที่อายุ 2 เดือน 4 เดือน	ที่อายุ 6 เดือน 1 ปี 6 เดือน 4 ปี

ตั้งแต่ กรกฎาคม 2566 เป็นต้นไป จะใช้ สูตรการรับวัคซีนป้องกันโปลิโอ แบบ **"2 ฉีด 3 หยด"** ตามช่วงอายุ ของเด็กดังภาพ ซึ่งจะเพิ่มประสิทธิภาพ และความปลอดภัยในเด็กไทยมากขึ้น

อาการข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นหลังรับวัคซีน

- ชนิดรับประทาน อาจเกิดภาวะกล้ามเนื้ออ่อนแรง คล้ายโปลิโอ ได้ในอัตราน้อยกว่า 1 ในล้าน
- ชนิดฉีด อาจทำให้ บวม แดง เจ็บบริเวณที่ฉีด และอาจทำให้ มีไข้ ปวดศีรษะ เหนื่อยเพลีย ซึ่งอาจเป็นได้ 1-2 วันหลังฉีด

ข้อควรปฏิบัติ

- พักสังเกตอาการ 30 นาทีหลังฉีดวัคซีน ณ สถานที่รับบริการ และควรสังเกตอาการต่อที่บ้าน
- หากมีอาการข้างเคียงหลังจากได้รับวัคซีนควรแจ้งแพทย์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขก่อนรับวัคซีน ครั้งต่อไป
- หากรับวัคซีนแล้วมีอาการแพ้รุนแรงควรรีบพบแพทย์ หรือโทร 1669
- ควรรับวัคซีนตามกำหนดและเก็บสมุดบันทึกการรับวัคซีนไว้ตลอดไป
- หากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับวัคซีนควรปรึกษาแพทย์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

ที่มา : กองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ฉบับวันที่ 7 กรกฎาคม 2566

1.4 วัคซีนรวมป้องกันโรคหัด-คางทูม-หัดเยอรมัน (MMR)

วัคซีนรวมป้องกันโรคหัด-คางทูม-หัดเยอรมัน หรือ วัคซีนเอ็มเอ็มอาร์ (Measles-Mumps-Rubella (MMR) vaccine)

โรคหัด-คางทูม-หัดเยอรมัน คืออะไร

โรคหัด เกิดจากเชื้อไวรัสหัด ทำให้มีไข้สูง น้ำมูกไหล ไอ ตาแดง และมีผื่นขึ้น

โรคคางทูม เกิดจากเชื้อไวรัสคางทูม ทำให้มีไข้ ต่อม้ำลายอักเสบ อักเสบ

โรคหัดเยอรมัน เกิดจากเชื้อไวรัสหัดเยอรมัน ทำให้มีไข้ ผื่น ต่อม้ำเหลืองโต ส่วนใหญ่อาการไม่รุนแรงและหายได้เอง แต่การติดเชื้อหัดเยอรมันในหญิงตั้งครรภ์จะส่งผลให้ทารกเกิดความพิการแต่กำเนิด หรืออาจทำให้ทารกตายในครรภ์ได้

โรคหัด คางทูมและหัดเยอรมัน เป็นโรคที่ติดต่อได้ง่ายหากสัมผัสหรือใกล้ชิดกับผู้ป่วยที่เป็นโรค

คุณสมบัติวัคซีน

ผลิตจากเชื้อไวรัสหัด คางทูม และหัดเยอรมันที่ยังมีชีวิตแต่ทำให้อ่อนฤทธิ์ลงจนไม่สามารถก่อโรคได้ในผู้ที่มีภูมิคุ้มกันปกติ และสามารถสร้างภูมิคุ้มกันโรคได้ดี

ฉีดวัคซีนอย่างไร

ฉีดวัคซีนรวมป้องกันโรคหัด-คางทูม-หัดเยอรมัน
จำนวน 2 เข็ม

เข็มแรก ฉีดที่อายุ 9-12 เดือน
เข็มที่ 2 ฉีดที่อายุ 18 เดือน

บุคคลที่ไม่ควรได้รับวัคซีน

- เคยมีปฏิกิริยารุนแรง หรือ
ปัญหาอื่นที่รุนแรงจากวัคซีนนี้
มาก่อน
- มีไข้ ควรเลื่อนการรับวัคซีน
ออกไปก่อน

อาการข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นหลังรับวัคซีน

- ปวด บวม แดงบริเวณที่ฉีด หลังรับวัคซีน 5-12 วัน อาจมีไข้ ผื่น ต่อม้ำลายเหลืองโต และหายได้เองภายใน 2-3 วัน
- ในผู้ใหญ่พบมีอาการปวดข้อ อักเสบ อักเสบได้ และหายได้เองภายใน 1-3 สัปดาห์
- อาการแพ้รุนแรง ได้แก่ มีผื่นทั้งตัว หน้าบวม คอบวม หายใจลำบาก ใจสั่น วิงเวียนหรืออ่อนแรง

ข้อควรปฏิบัติ

- พักสังเกตอาการ 30 นาทีหลังฉีดวัคซีน ณ สถานที่รับบริการ และควรสังเกตอาการต่อที่บ้าน
- หากมีอาการข้างเคียงหลังจากได้รับวัคซีนควรแจ้งแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขก่อนรับวัคซีน
ครั้งต่อไป
- หากปวด บวม บริเวณที่ฉีดให้ประคบด้วยผ้าเย็น และหากมีไข้ให้รับประทานยาลดไข้
- หากรับวัคซีนแล้วมีอาการแพ้รุนแรงควรรีบพบแพทย์ หรือโทร **1669**
- ควรรับวัคซีนตามกำหนดและเก็บสมุดบันทึกการรับวัคซีนไว้ตลอดไป
- หากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับวัคซีนควรปรึกษาแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

ที่มา : กองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

1.5 วัคซีนป้องกันโรคคอตีบ-ไอกรนชนิดทั้งเซลล์-บาดทะยัก-ตับอักเสบบี-ฮิบ (DTwP-HB-Hib)

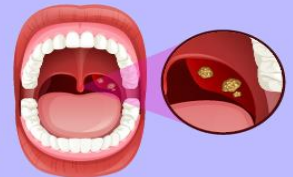
วัคซีนรวมป้องกันโรคคอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน (ชนิดทั้งเซลล์)-ตับอักเสบบี-ฮิบ (5 โรค)

(Diphtheria-Tetanus-Pertussis (whole cell)- Hepatitis B- Hib: DTwP-HB-Hib)

โรคคอตีบ บาดทะยัก ไอกรน ตับอักเสบบี และฮิบ คืออะไร

- **โรคคอตีบ** เกิดจากพิษของเชื้อแบคทีเรีย ทำให้เกิดการอักเสบของลำคอและทอนซิล อาจรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตได้
- **โรคบาดทะยัก** เกิดจากพิษของเชื้อแบคทีเรีย เชื้อเข้าสู่ร่างกายผ่านทางบาดแผลสกปรก ทำให้กล้ามเนื้อเกร็งกระตุก ขากรรไกรแข็ง อ้าปากไม่ได้ กลืนลำบาก หายใจลำบาก และรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตได้
- **โรคไอกรน** เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย ทำให้เกิดการอักเสบของเยื่อทางเดินหายใจ ทำให้ไอรุนแรง ในเด็กเล็กอาจชักจากการขาดออกซิเจนขณะไอ หยุดหายใจจนกระทั่งเสียชีวิตได้
- **โรคตับอักเสบบี** ทำให้เป็นดีซ่าน ตัวเหลือง ตาเหลือง อาจทำให้เป็นโรคตับอักเสบเรื้อรัง หรือมะเร็งตับต่อไปได้ ติดต่อจากมารดาที่เป็นพาหะของไวรัสตับอักเสบบีสู่ทารก ทำให้ทารกติดเชื้อเรื้อรัง
- **โรคฮิบ** เกิดจากติดเชื้อที่แบคทีเรีย ฮีโมฟิลุสอินฟลูเอนเซ ชนิดบี ทำให้เด็กเล็กเป็นเยื่อหุ้มสมองอักเสบ ปอดอักเสบ ข้ออักเสบ และการติดเชื้อในกระแสเลือดถึงขั้นเสียชีวิต หรือพิการได้ มักเกิดโรคในเด็กอายุต่ำกว่า 2 ปี ติดต่อผ่านละอองฝอยทางเดินหายใจของผู้ที่มีเชื้อในลำคอ

วัคซีนรวมป้องกันโรคคอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน(ชนิดทั้งเซลล์)-ตับอักเสบบี-ฮิบ คืออะไร

- เป็นวัคซีนรวมป้องกัน 5 โรค ได้แก่ โรคคอตีบ บาดทะยัก ไอกรน ตับอักเสบบี และฮิบ ในเข็มเดียวกัน ทำให้เด็กเจ็บตัวน้อยลง ลดความยุ่งยาก และผู้ปกครองไม่ต้องพาเด็กมาพบแพทย์บ่อยครั้ง

ฉีดวัคซีนอย่างไร

ฉีดในเด็กอายุประมาณ 2, 4 และ 6 เดือนทุกคน

อาการข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นหลังรับวัคซีน

- ปวด บวม แดงบริเวณที่ฉีด
- ไข้ อ่อนเพลีย ไม่สบาย ร้องกวน เริ่มมีอาการหลังฉีด 3-4 ชั่วโมง และหายภายใน 2 วัน
- อาการแพ้รุนแรง ได้แก่ มีผื่นทั้งตัว หน้าบวม คอบวม หายใจลำบาก ใจสั่น วิงเวียนหรืออ่อนแรง

ข้อควรปฏิบัติ

- พักสังเกตอาการ 30 นาทีหลังฉีดวัคซีน ณ สถานที่รับบริการ และควรสังเกตอาการต่อที่บ้าน
- หากมีอาการข้างเคียงหลังจากได้รับวัคซีนควรแจ้งแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขก่อนรับวัคซีนครั้งต่อไป
- หากปวด บวม บริเวณที่ฉีดให้ประคบด้วยผ้าเย็น และหากมีไข้ให้รับประทานยาลดไข้
- หากรับวัคซีนแล้วมีอาการแพ้รุนแรงควรรีบพบแพทย์ หรือโทร 1669
- ควรรับวัคซีนตามกำหนดและเก็บสมุดบันทึกการรับวัคซีนไว้ตลอดไป
- หากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับวัคซีนควรปรึกษาแพทย์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

ที่มา : กองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

1.6 วัคซีนป้องกันโรคคอตีบ-ไอกรนชนิดทั้งเซลล์-บาดทะยัก (DTwP)

วัคซีนรวมป้องกันโรคคอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน (ชนิดทั้งเซลล์)

(Diphtheria-Tetanus-Pertussis (whole cell) : DTP vaccine)

โรคคอตีบ บาดทะยัก ไอกรน คืออะไร

- **โรคคอตีบ** เกิดจากพิษของเชื้อแบคทีเรีย ทำให้เกิดการอักเสบของลำคอ และทอนซิล อาจรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิต
- **โรคบาดทะยัก** เกิดจากพิษของเชื้อแบคทีเรีย เชื้อเข้าสู่ร่างกายผ่านทางบาดแผลสกปรก ทำให้กล้ามเนื้อเกร็งกระตุก ขากรรไกรแข็ง อ้าปากไม่ได้ กลืนลำบาก หายใจลำบากและรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตได้
- **โรคไอกรน** เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย ทำให้เกิดการอักเสบของเยื่อหุ้มทางเดินหายใจ ทำให้ไอรุนแรง ในเด็กเล็กอาจชักจากการขาดออกซิเจนขณะไอ หยุดหายใจจนกระทั่งเสียชีวิตได้

คุณสมบัติวัคซีน

- ผลิตจากเชื้อหรือพิษของเชื้อมาทำให้หมดฤทธิ์ในการก่อโรค
- วัคซีนนี้มีสองชนิดคือ ชนิดทั้งเซลล์ และชนิดไร้เซลล์ ซึ่งประสิทธิภาพไม่ต่างกัน

ฉีดวัคซีนอย่างไร

ฉีดเพื่อกระตุ้นภูมิคุ้มกันในเด็ก อายุ 1 ปี 6 เดือน และ 4 ปี

อาการข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นหลังรับวัคซีน

- ปวด บวม แดงบริเวณที่ฉีดวัคซีน
- ไข้ อ่อนเพลีย ไม่สบาย ร้องกวน เริ่มมีอาการหลังฉีด 3-4 ชั่วโมง และหายภายใน 2 วัน
- อาการแพ้รุนแรง ได้แก่ มีผื่นทั้งตัว หน้าบวม คอบวม หายใจลำบาก ใจสั่น วิงเวียนหรืออ่อนแรง

ข้อควรปฏิบัติ

- พักสังเกตอาการ 30 นาทีหลังฉีดวัคซีน ณ สถานที่รับบริการ และควรสังเกตอาการต่อที่บ้าน
- หากมีอาการข้างเคียงหลังจากได้รับวัคซีนควรแจ้งแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขก่อนรับวัคซีนครั้งต่อไป
- หากปวด บวม บริเวณที่ฉีด ให้ประคบด้วยผ้าเย็นและหากมีไข้ให้รับประทานยาลดไข้
- หากรับวัคซีนแล้วมีอาการแพ้รุนแรงควรรีบพบแพทย์ หรือโทร **1669**
- ควรรับวัคซีนตามกำหนดและเก็บสมุดบันทึกการรับวัคซีนไว้ตลอดไป
- หากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับวัคซีนควรปรึกษาแพทย์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

ที่มา : กองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

1.7 วัคซีนป้องกันโรคไข้สมองอักเสบเจอีเป็นอ่อนฤทธิ์ (LAJE)

วัคซีนป้องกันโรคไข้สมองอักเสบเจอี ชนิดเชื้อมีชีวิตอ่อนฤทธิ์ (Live attenuated Japanese Encephalitis Vaccine)

โรคไข้สมองอักเสบเจอี คืออะไร

- เกิดจากเชื้อไวรัสเจอี โดยมียุงรำคาญเป็นพาหะนำโรค มีอาการไข้สูง ชีบ ชัก ไม่รู้สึกตัว และรุนแรงถึงเสียชีวิตได้ ปัจจุบันไม่มียารักษา หลังจากหายแล้วยังมีความพิการเหลือได้มาก

คุณสมบัติวัคซีน

- ผลิตจากเชื้อมีชีวิตที่ทำให้อ่อนฤทธิ์ จนไม่สามารถก่อโรคได้ แต่ป้องกันโรคได้ดี

ฉีดวัคซีนอย่างไร

- ฉีดเข็มแรกเมื่ออายุ 12 เดือน และเข็มที่ 2 เมื่ออายุ 12-24 เดือน (แผนงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค กระทรวงสาธารณสุขให้เมื่ออายุ 2 ปี 6 เดือน)

อาการข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นหลังรับวัคซีน

- บวม แดง เจ็บบริเวณที่ฉีด และอาจทำให้มีไข้ ปวดศีรษะ เหนื่อยเพลีย
- อาการแพ้รุนแรง ได้แก่ มีผื่นทั้งตัว หน้าบวม คอบวมหายใจลำบาก ใจสั่น วิงเวียนหรืออ่อนแรง

ข้อควรปฏิบัติ

- พักสังเกตอาการ 30 นาทีหลังฉีดวัคซีน ณ สถานที่รับบริการ และควรสังเกตอาการต่อที่บ้าน
- หากมีอาการข้างเคียงหลังจากได้รับวัคซีนควรแจ้งแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขก่อนรับวัคซีนครั้งต่อไป
- หากปวด บวม บริเวณที่ฉีดให้ประคบด้วยผ้าเย็น และหากมีไข้ให้รับประทานยาลดไข้
- หากรับวัคซีนแล้วมีอาการแพ้รุนแรงควรรีบพบแพทย์ หรือโทร 1669
- ควรรับวัคซีนตามกำหนดและเก็บสมุดบันทึกการรับวัคซีนไว้ตลอดไป
- หากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับวัคซีนควรปรึกษาแพทย์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

บุคคลที่ไม่ควรได้รับวัคซีน

- ผู้ที่มีอาการแพ้รุนแรงจากการฉีดวัคซีนครั้งก่อน
- ผู้ที่มีภูมิคุ้มกันบกพร่อง หญิงตั้งครรภ์ ห้ามใช้วัคซีนชนิดเชื้อมีชีวิตอ่อนฤทธิ์
- มีไข้ ควรเลื่อนการรับวัคซีนออกไปก่อน

ที่มา : กองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

วัคซีนป้องกันโรคอุจจาระร่วงจากไวรัสโรตา (Rotavirus vaccine)

โรคอุจจาระร่วงจากไวรัสโรตา คืออะไร

- เกิดจากการรับประทานอาหารหรือน้ำดื่มที่ปนเปื้อนเชื้อไวรัส หรือสัมผัสสิ่งของที่ปนเปื้อนเชื้อและนำเข้าปาก เมื่อเกิดการติดเชื้อจะมีการถ่ายอุจจาระเหลวเป็นน้ำ หรือมีมูกปน อาเจียน บางรายอาจมีไข้ ปวดท้อง หรืออาการทางระบบหายใจร่วมด้วย ในรายที่อาการรุนแรง อาจถ่ายมากจนเกิดภาวะขาดน้ำ และช็อคได้

คุณสมบัติวัคซีน

- ผลิตจากเชื้อไวรัสโรตาที่มีชีวิตแต่ทำให้อ่อนฤทธิ์ลง จนไม่สามารถก่อโรคได้ และสามารถสร้างภูมิคุ้มกันได้ดี

รับวัคซีนอย่างไร

- จำนวนครั้งของการรับวัคซีนขึ้นอยู่กับชนิดของวัคซีน ได้แก่ วัคซีนชนิดหยอด 2 ครั้ง ให้ที่อายุ 2 และ 4 เดือน และสำหรับวัคซีนชนิดหยอด 3 ครั้งให้ที่อายุ 2, 4 และ 6 เดือน
- ควรหยอดครั้งแรกก่อนอายุ 15 สัปดาห์ ครั้งสุดท้ายไม่เกิน 32 สัปดาห์

บุคคลที่ไม่ควรได้รับวัคซีน

- ผู้ป่วยที่มีภูมิคุ้มกันบกพร่อง เช่น โรคภูมิคุ้มกันบกพร่องปฐมภูมิ และผู้ที่มีประวัติเกิดภาวะลำไส้กลืนกัน
- เด็กอายุมากกว่า 2 ปี
- มีไข้ ควรเลื่อนการรับวัคซีนออกไปก่อน

อาการข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นหลังรับวัคซีน

- มีไข้ เบื่ออาหาร อุจจาระร่วง อาเจียน งอแง ซึ่งไม่รุนแรง
- มีรายงานพบภาวะลำไส้กลืนกันหลังได้รับวัคซีนโรตา แต่เกิดได้น้อยมาก ประมาณ 1-2 ต่อแสนโดส

ข้อควรปฏิบัติ

- พักสังเกตอาการ 30 นาทีหลังฉีดวัคซีน ณ สถานที่รับบริการ และควรสังเกตอาการต่อที่บ้าน
- หากมีอาการข้างเคียงหลังจากได้รับวัคซีนควรแจ้งแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขก่อนรับวัคซีนครั้งต่อไป
- หากปวด บวม บริเวณที่ฉีดให้ประคบด้วยผ้าเย็น และหากมีไข้ให้รับประทานยาลดไข้
- หากรับวัคซีนแล้วมีอาการแพ้รุนแรงควรรีบพบแพทย์ หรือโทร 1669
- ควรรับวัคซีนตามกำหนดและเก็บสมุดบันทึกการรับวัคซีนไว้ตลอดไป
- หากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับวัคซีนควรปรึกษาแพทย์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

ที่มา : กองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

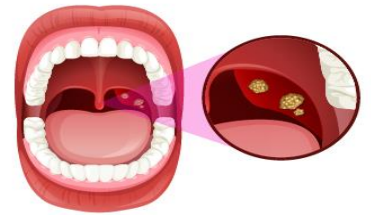
กลุ่มที่ 2 วัคซีนพื้นฐานสำหรับเด็กวัยเรียน ในแผนงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค

2.1 วัคซีนป้องกันโรคคอตีบ-บาดทะยัก (dT)

โรคคอตีบ โรคบาดทะยัก คืออะไร

- **โรคคอตีบ** เกิดจากพิษของเชื้อแบคทีเรีย ทำให้เกิดการอักเสบของลำคอและทอนซิล อาจรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิต
- **โรคบาดทะยัก** เกิดจากพิษของเชื้อแบคทีเรีย เชื้อเข้าสู่ร่างกายผ่านทางบาดแผลสกปรก ทำให้กล้ามเนื้อเกร็งกระตุก ขากรรไกรแข็ง อ้าปากไม่ได้ กลืนลำบาก หายใจลำบากและรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตได้

คุณสมบัติวัคซีน

- ผลิตจากพิษของเชื้อมาทำให้หมดฤทธิ์ในการก่อโรค

ฉีดวัคซีนอย่างไร

- ฉีดในเด็กอายุ 7 ปีขึ้นไป วัยรุ่น หรือผู้ใหญ่ โดยทั่วไปจะฉีดให้เด็กนักเรียนชั้น ป.6 หรือเมื่ออายุ 10-12 ปี และฉีดซ้ำทุก 10 ปี แต่อาจฉีดเร็วกว่ากำหนด กรณีมีการบาดเจ็บเกิดแผลสกปรก

อาการข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นหลังรับวัคซีน

- บวม แดง เจ็บบริเวณที่ฉีด และอาจทำให้มีไข้ ปวดศีรษะ เหนื่อยเพลีย
- อาการแพ้รุนแรง ได้แก่ มีผื่นทั่วตัว หน้าบวม คอบวม หายใจลำบาก ใจสั่น วิงเวียนหรืออ่อนแรง

บุคคลที่ไม่ควรได้รับวัคซีน

- เคยมีปฏิกิริยารุนแรง หรือปัญหาอื่นที่รุนแรงจากวัคซีนนี้มาก่อน
- มีไข้ ควรเลื่อนการรับวัคซีนออกไปก่อน

ข้อควรปฏิบัติ

- พักสังเกตอาการ 30 นาทีหลังฉีดวัคซีน ณ สถานที่รับบริการ และควรสังเกตอาการต่อที่บ้าน
- หากมีอาการข้างเคียงหลังจากได้รับวัคซีนควรแจ้งแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขก่อนรับวัคซีนครั้งต่อไป
- หากปวด บวม บริเวณที่ฉีดให้ประคบด้วยผ้าเย็น และหากมีไข้ให้รับประทานยาลดไข้
- หากรับวัคซีนแล้วมีอาการแพ้รุนแรงควรรีบพบแพทย์ หรือโทร 1669
- ควรรับวัคซีนตามกำหนดและเก็บสมุดบันทึกการรับวัคซีนไว้ตลอดไป
- หากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับวัคซีนควรปรึกษาแพทย์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

ที่มา : กองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

2.2 วัคซีนป้องกันมะเร็งปากมดลูกจากเชื้อเอชพีวี (HPV)

วัคซีนป้องกันไวรัสแปปิโลมา (วัคซีนเอชพีวี) หรือวัคซีนป้องกันมะเร็งของอวัยวะเพศ (Human Papillomavirus vaccine)

โรคจากการติดเชื้อเอชพีวี คืออะไร

- การติดเชื้อไวรัสเอชพีวี บางสายพันธุ์ ทำให้เกิดมะเร็งหลายชนิด
- มะเร็งปากมดลูกเกือบทั้งหมด เกิดจากไวรัสเอชพีวี และเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตอันดับ 1 ในหญิงไทย
- ไวรัสเอชพีวีติดต่อจากการสัมผัสโดยตรง หรือการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ที่ติดเชื้อไวรัส

คุณสมบัติวัคซีน

- ผลิตจากโปรตีนของไวรัส แบ่งเป็นชนิด
- 2 สายพันธุ์ (16, 18) ป้องกันมะเร็งของอวัยวะเพศ
- 4 สายพันธุ์ (6, 11, 16, 18) ป้องกันมะเร็งของอวัยวะเพศ และหูด
- 9 สายพันธุ์ (6, 11, 16, 18, 31, 33, 45, 52 และ 58) ป้องกันมะเร็งของอวัยวะเพศ และหูดได้ครอบคลุมมากขึ้นไวรัส

ฉีดวัคซีนอย่างไร

- ฉีดในหญิงและชาย อายุ 9-26 ปี เน้นให้ฉีดก่อนเริ่มมีเพศสัมพันธ์ โดยทั่วไปแนะนำให้ฉีดในช่วงอายุ 11-12 ปี
- เด็กหากฉีดเข็มแรกก่อนอายุ 15 ปี ให้ฉีดเพียง 2 เข็ม ได้ที่ 0 และ 6-12 เดือน ถ้าฉีดหลังอายุ 15 ปี ให้ฉีด 3 เข็ม ได้ที่ 0, 1-2, และ 6 เดือน

อาการข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นหลังรับวัคซีน

- บวม แดง เจ็บบริเวณที่ฉีด และอาจทำให้มีไข้ ปวดศีรษะ ซึ่งมักหายได้เอง
- อาการแพ้รุนแรง ได้แก่ มีผื่นทั้งตัว หน้าบวม คอบวม หายใจลำบาก ใจสั่น วิงเวียนหรืออ่อนแรง

ข้อควรปฏิบัติ

- ผู้ที่ฉีดวัคซีนเอชพีวีแล้วยังจำเป็นต้องตรวจภายใน เพื่อคัดกรองมะเร็งปากมดลูกตามคำแนะนำ
- ควรมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย หลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยงการติดเชื้อเอชพีวี เช่น การมีคู่นอนหลายคน การไม่ใช้ถุงยางอนามัย
- พักสังเกตอาการ 30 นาทีหลังฉีดวัคซีน ณ สถานที่รับบริการและควรสังเกตอาการต่อที่บ้าน
- หากมีอาการข้างเคียงหลังจากได้รับวัคซีนควรแจ้งแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขก่อนรับวัคซีนครั้งต่อไป
- หากปวด บวม บริเวณที่ฉีดให้ประคบด้วยผ้าเย็น และหากมีไข้ให้รับประทานยาลดไข้
- หากรับวัคซีนแล้วมีอาการแพ้รุนแรงควรรีบพบแพทย์ หรือโทร 1669
- ควรรับวัคซีนตามกำหนดและเก็บสมุดบันทึกการรับวัคซีนไว้ตลอดไป
- หากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับวัคซีนควรปรึกษาแพทย์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

ที่มา : กองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ (Influenza vaccine)

โรคไข้หวัดใหญ่คืออะไร

- เกิดจากเชื้อไวรัสอินฟลูเอนซา ติดต่อผ่านทางละอองฝอยจากการหายใจ และไอจาม

โรคไข้หวัดใหญ่มีอาการอย่างไร

- ไข้สูง ไอ มีน้ำมูก ปวดศีรษะ อ่อนเพลีย ปวดเมื่อยตามตัว บางรายอาจมีอาการรุนแรง เป็นปอดอักเสบ หรือมีอาการนอกกระบบทางเดินหายใจ เช่น ชัก สมอองอักเสบได้

คุณสมบัติวัคซีน

ผลิตจากส่วนประกอบ ของไวรัสมี 2 ชนิด

- ชนิด 3 สายพันธุ์ (A 2 สายพันธุ์ B 1 สายพันธุ์)
- ชนิด 4 สายพันธุ์ (A 2 สายพันธุ์ B 2 สายพันธุ์)

ฉีดวัคซีนอย่างไร

- ฉีดในเด็กอายุตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป
- ผู้ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนของโรคไข้หวัดใหญ่ ได้แก่
 1. หญิงมีครรภ์ 4 เดือนขึ้นไป
 2. เด็กอายุ 6 เดือน - 2 ปี
 3. ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง เช่น ปอดอุดกั้นเรื้อรัง หอบหืด เป็นต้น
 4. ผู้สูงอายุมากกว่า 65 ปี
 5. ผู้พิการทางสมองที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้
 6. โรคธาลัสซีเมีย และผู้ที่มีภูมิคุ้มกันบกพร่อง
 7. โรคอ้วน รวมถึงบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข
- วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ควรฉีดปีละ 1 ครั้ง
- เด็กอายุต่ำกว่า 9 ปี ที่รับวัคซีนไข้หวัดใหญ่ปีแรกให้ฉีด 2 เข็ม ห่างกัน 1 เดือน หลังจากนั้นฉีดปีละ 1 เข็ม

บุคคลที่ไม่ควรได้รับวัคซีน

- เด็กอายุน้อยกว่า 6 เดือน
- ผู้ที่มีอาการแพ้รุนแรงจากการฉีดวัคซีนครั้งก่อน
- ผู้ที่เคยมีโรคกล้ามเนื้ออ่อนแรงของกลุ่มอาการกิลแลง-บาร์เรจากการได้รับวัคซีน
- มีไข้ ควรเลื่อนการรับวัคซีนออกไปก่อน

อาการข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นหลังรับวัคซีน

- บวม แดง เจ็บบริเวณที่ฉีด และอาจทำให้มีไข้ ปวดเมื่อย ซึ่งจะหายได้เองใน 1-2 วัน
- อาการแพ้รุนแรง ได้แก่ มีผื่นทั้งตัว หน้าบวม คอบวม หายใจลำบาก ใจสั่น วิงเวียนหรืออ่อนแรง

วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ ใครเป็นผู้รับผิดชอบค่าวัคซีน

- วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ให้ในกลุ่มเป้าหมายที่มีความเสี่ยงสูงในช่วงการรณรงค์ สำหรับหญิงตั้งครรภ์สามารถเข้ารับบริการได้ตลอดทั้งปี

ไม่เสียค่าใช้จ่าย

- ผู้ที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มเป้าหมายหากต้องการรับวัคซีนสามารถไปรับบริการที่สถานพยาบาล

โดยต้องเสียค่าใช้จ่ายเอง

ข้อควรปฏิบัติ

- ควรหลีกเลี่ยงสถานที่แออัด ไม่คลุกคลีใกล้ชิดกับผู้ป่วย ไอจามอย่างถูกสุขลักษณะ สวมใส่หน้ากากอนามัย หมั่นล้างมือด้วยน้ำและสบู่เป็นประจำ และฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ทุกปี
- พักสังเกตอาการ 30 นาทีหลังฉีด ณ สถานที่รับบริการและควรสังเกตอาการต่อที่บ้านด้วย
- หากฉีดวัคซีนแล้วมีปฏิกิริยาแพ้รุนแรงควรรีบไปโรงพยาบาล หรือโทร 1669
- ควรเก็บสมุดบันทึกการรับวัคซีนไว้ตลอดไป
- หากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับวัคซีนควรปรึกษาแพทย์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

ที่มา : กองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

กองโรคติดต่อทั่วไป
กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
88/21 ถ.ติวานนท์ ต.ตลาดขวัญ อ.เมือง จ. นนทบุรี 11000
โทรศัพท์ 02-5903196-7